

Результати другого етапу дослідження висвітлено у статтях і тезах наукових співробітників та планових навчально-методичних посібниках.

Особливості уроків української мови з розвитку мовлення учнів 5-6 класів з мовами навчання національних меншин

*Н. І. Богданець-Білокаленко,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу навчання мов національних
меншин та зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

Головна роль у покращенні результативності навчання здобувачів освіти належить уроку, як основній формі навчання у школі. Методику проведення уроку української мови висвітлено у працях О.Біляєва, Н.Голуб, О.Горошкіної, С.Карамана, О.Кучерук, І.Олійника, М.Пентилюк, Г.Шелестової та ін. Методику викладання української мови у школах /класах з навчанням мовами національних меншин досліджували І.Гудзик, Т.Гнаткович, О.Петрук, О.Хорошковська, Г.Шумицька та ін.

Робота з розвитку мовлення учнів проводиться на всіх уроках вивчення української мови. Проте особливе місце відводиться спеціальним урокам розвитку мовлення, де відповідно до програми 5-6 класів відпрацьовуються і удосконалюються комунікативно-мовленнєві уміння учнів шкіл з навчанням мовами національних меншин, особливо це важливо в сучасних реаліях прийняття Державного стандарту базової середньої освіти (2020) та Закону про «Про освіту» (2017) в умовах багатомовної освіти в такого типу шкіл.

Такі уроки важливі в умовах поступового запровадження збільшення відсотків навчання (з 5 класу) і повного оволодіння (з 11 класу) державною (українською) мовою, з метою комфортного перебування та ефективного спілкування в двомовному середовищі та складання ЗНО з подальшим навчанням у закладах вищої освіти України.

Існує кілька класифікацій уроків розвитку мовлення. Зокрема Н.Голуб, Л.Дяченко, Н.Остапенко, В.Шляхова в основу класифікації таких уроків закладають мету та вид творчої роботи (Технологія сучасного уроку рідної мови. Черкаси: Відлуння, 1999. 128 с.). Та, відповідно, виокремлюють: урок підготовки й побудови усного висловлювання, урок написання стислого переказу, урок написання творчого переказу, урок написання вільного переказу, урок підготовки і написання стислого переказу, урок написання творчого переказу, урок написання вільного переказу, урок підготовки і написання твору-розповіді, урок підготовки й написання твору-опису, урок підготовки і написання твору-роздуму, урок підготовки і написання творів газетних жанрів, урок підготовки і складання ділових документів.

Г. Шелехова, зокрема, виокремлює уроки формування нових понять (про текст, стилі, типи мовлення, ситуацію спілкування тощо), уроками формування

комунікативних умінь і навичок, уроками контролю, уроками вдосконалення усних і письмових висловлювань.

Науковці Горошкіна О., Попова Л. пропонують класифікацію уроків зв'язного мовлення для шкіл природничо-математичного профілю з урахуванням своєрідності змісту навчання української мови в таких школах (Сучасний урок української мови: від планування до проведення. Харків : Основа, 2010. 94 с.).

На основі розглянутих вище класифікацій уроків розвитку мовлення, виділимо такі типи уроків, що враховують особливості навчання української мови в школах / класах з навчанням мовами національних меншин:

- уроки вивчення й повторення мовленнєвознавчих понять: усне й писемне мовлення, види спілкування, текст, тема й основна думка, стилі, типи мовлення, ситуація спілкування, адресат висловлювання тощо);
- уроки удосконалення мовленнєвих умінь і навичок;
- уроки перевірки сформованості певних мовленнєвих умінь і навичок; уроки редагування й коректування усних і письмових висловлювань

Така класифікація враховує вимоги до сучасного уроку, потреби мовленнєвої практики саме для учнів шкіл / класів з навчанням мовами національних меншин, оскільки мета уроків спрямована на розвиток комунікативних навичок, що необхідна здобувачам освіти для належного оволодіння державною мовою з подальшою успішною реалізацією у житті.

Розроблення навчально-методичного забезпечення навчання української мови як державної учнів 5-6 класів: перспективи і труднощі

*Л. М. Шевчук,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу навчання мов
національних меншин та зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

Для оптимального розроблення науково-методичного забезпечення навчання української мови учнів 5-6 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин в умовах багатомовної освіти» необхідне врахування специфіки сучасних реалій, труднощів, які виникають, та перспектив, які існують.

Зокрема нещодавно урядом України ухвалено рішення стосовно використання в Україні поняття «румунська мова» замість поняття «молдовська мова», що зумовлює прийняття низки нормативно-правових актів та відповідний вплив на навчально-методичну літературу. Через російську агресію виникли труднощі й затримки із друком підручників з української мови для закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин та ін.

Водночас у контексті дослідження актуальним є з'ясування специфіки білінгвізму дітей-українців. Для вивчення змін, які стосуються мови навчання й